

ARBEJDER HISTORIE

TIDSSKRIFT FOR HISTORIE, KULTUR OG POLITIK

NR. 2 2023

SFAH

Arbejderhistorie – Tidsskrift for historie, kultur og politik

Udgivet af Selskabet for Arbejderhistorie (SFAH)

SFAH, Rømersgade 22, 1362 Kbh. K – sfah@sfah.dk – www.sfah.dk

ISSN/0107-8461/ISBN 87-87739-55-0

© SFAH og forfatterne

Et medlemskab af SFAH omfatter følgende:

- Tidsskriftet Arbejderhistorie to gange årligt
- 20% rabat på alle SFAHs bøger (dog undtaget tilbud)
- Indbydelse og gratis deltagelse i selskabets egne foredrag, arrangementer og læsekredse
- Månedlige nyhedsbreve
- En øget historisk viden og indsigt
- Mulighed for at støtte den historiske forskning i Danmark
- Styrket fagligt netværk

Som basismedlem (200 kr./studerende: 100 kr.) er du omfattet af ovenstående samt vil modtage tidsskriftet elektronisk to gange årligt (husk oplysning om e-mailadresse)

Som ordinært medlem (425 kr.) er du omfattet af ovenstående samt modtager tidsskriftet i trykt udgave (ca. 175 sider pr. nummer) to gange årligt

Som internationalt medlem (525 kr.) får du rabatterne osv. samt får tilsendt den trykte udgave af Arbejderhistorie to gange årligt til din adresse i udlandet.

Medlemskontingent pr. år

- Basismedlemskab: 200 kr./100 kr. for studerende
- Ordinært medlemskab: 425 kr.
- Internationalt medlemskab: 525 kr.
- Støttemedlemskab: 2.125 kr. (tre eks. af tidsskriftet pr. gang)

Indmeldelse sker via vores hjemmeside: www.sfah.dk. Du kan også indsætte beløbet via Mobilpay: 92597 (skriv navn, adresse og e-mail i beskedfeltet)

Illustrationerne i tidsskriftet stammer fra Arbejdermuseet & ABA's samlinger, med mindre andet er angivet.

Arbejderhistorie indekseres i bibliotek.dk og bringes i Historical Abstracts.

Skriv til os!

Redaktionen modtager gerne forslag til artikler, essay, debatindlæg og anmeldelser.

Det bestræbes at finde rettighedshavere til illustrationer. Evt. krænkelser af ophavsretten er derfor utilsigtet.

Layout: Anne Houe

Tryk: Tarm Bogtryk

Forsideillustration: Kvindeligt Arbejderforbund, afd. 1's banner afsløret ved en fest i Rømersgade d.4.7.1897. Det blev i 1901 givet som en gave til Kvindeligt Arbejderforbund.

FORORD

Af Redaktionen

For 150 år siden blev den første socialistiske kvindelige forening dannet i Danmark. Der var tale om både kontinuitet og fornyelse i forhold til den kvindelige Sektion af Internationale, som efter en kort levetid på blot et års tid netop var blevet opløst, da *Den frie kvindelige Forening* blev stiftet den 31. august 1873.

Foreningen virkede i knap et årti, og kom trods en omtumlet tilværelse i en tid med opbrud og radikale tanker – såvel som brutal undertrykkelse af den spirende arbejderbevægelse i Danmark – til at sætte sig afgørende spor.

Den frie kvindelige Forening var en stærk faktor i kampen for selvorganisering af kvinder i den socialistiske bevægelse og i arbejderbevægelsen som sådan. Desværre er mange af foreningens effekter og materialer gået tabt, men via omtale i kilder som *Social-Demokraten* og andre samtidige publikationer fortæller Henning Grelle historien om den første socialistiske kvindeforening i Danmark 1873-1882 i sektionen Dokumentation.

På siderne forud for denne beretning bringer vi en anden vinkel på den socialistiske kvindekamp i Danmark, nemlig Signe Arnfreds essay om Alexandra Kollontaj. En russisk revolutionær, som var med i Lenins første regering efter magtovertagelsen i 1917, og som fik stor betydning for kvinders politiske tænkning og aktivisme også i Norden.

I dette essay sætter Signe Arnfred Alexandra Kollontajs liv og forfatterskab i relation til sine egne politiske erfaringer i blandt andet Rødstrømpebevægelsen, hvor den tyske socialistiske kvindesagsforkæmper Clara Zetkin var en anden af ledestjernerne. Men Signe Arnfred fandt større inspirationskraft i Kollontajs tænkning. Hun bruger Kollontajs egne meget omfattende håndskrevne ændringer i et allerede trykt selvbiografisk manuskript fra 1926 som indgang til at forstå Alexandra Kollontajs liv og værk. Ud fra en analyse af tidspunktet for og årsagerne til Kollontajs revision af selvbiografien diskuterer Arnfreds essay Kollontajs politiske og kønspolitiske tænkning samt den indsnævring af hendes råderum, som finder sted fra bolsjevikpartiets side fra 1921 og frem.

I artikelsektionen bringer vi tre meget forskellige blik ind i arbejderhistorien fra tre forskellige perioder. Anja Meier Sandreids analyse af udsmykningen af en af Københavns første offentlige pladser, Blågårds Plads, og hvordan diskussionerne om dette giver os indsigt i 1910'ernes tro på, at kunst i det offentlige rum kunne påvirke indbyggernes liv. Arkitekturen og skulpturerne, som blev anlagt under lindetræerne, var et resultat af flere års ideologisk kamp om byens rum, hvor striden stod om idealer på vegne af den arbejderbefolkning, pladsen skulle være til for.

I Charlie Krautwalds artikel analyseres gadepolitikens rolle og betydning for udvikling af det danske demokrati fra enevælden til besættelsestiden. Ved at studere de lange historiske linjer viser Krautwald, hvordan forhandlingerne mellem befolkningen og myndighederne om rammerne for demokratiets udfoldelse har udspillet sig som en kamp om det offentlige byrum. Gadepolitikken var nemlig en form for politisk deltagelse, der bidrog til at skabe forandringer nedefra. I forlængelse heraf diskuterer Krautwald gadepolitikens historiske rolle som et korrektiv til det etablerede politiske system og viser, hvordan demokratiet siden midten af 1800-tallet rent faktisk har været til forhandling.

Søren Pietsch-Thomsens artikel handler om Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, der blev grundlagt i 1936 for at sikre, at arbejderbevægelsen havde de økonomiske sagkundskaber, der var nødvendige som modsvar til blandt andet Industrirådet, der repræsenterede industrierhvervenes interesser i statslige råd og udvalg. Thomsen fokuserer på 1970'ernes konflikt mellem arbejderbevægelsens organisationer – LO, Socialdemokratiet og Det kooperative Fællesforbund – omkring adgangen til Arbejderbevægelsens Erhvervsråds viden.

Denne konflikt førte til den såkaldte Sekretariatskrise. Denne krise udgør en nøgle til bedre forståelse af de indbyrdes dynamikker i arbejderbevægelsen og gennem sin analyse af denne krises baggrund og indhold, argumenterer Thomsen for, at idealet om arbejderbevægelsen som en samlet enhed med de samme mål er falsk.

Som altid har vi også en fyldig sektion med anmeldelser af nogle af de vigtigste værker, som er nylig udkommet inden for arbejderhistorie i bred forstand. Her er erindringer og biografier, fagforeningshistorie, samfundsanalyser, periodeportrætter, Sovjet- og koldkrigshistorie.

Endelig bringer vi med sorg et mindeord om Niels-Finn Christiansen og en nekrolog over Gerd Callesen, begge mangeårige og væsentlige bidragydere til både tidsskriftet *Arbejderhistorie* og til arbejderhistorien i almindelighed.